



АНТИМОНОПОЛЬНИЙ КОМІТЕТ УКРАЇНИ

РЕКОМЕНДАЦІЇ

13 грудня 2018 р.

Київ

№ 44-рк

Міністерство охорони здоров'я України
Міністерство фінансів України
Державна казначейська служба України

Про здійснення заходів, спрямованих на розвиток конкуренції, запобігання порушенням законодавства про захист економічної конкуренції

Антимонопольний комітет України, розглянувши подання відділу ринків фармацевтики Департаменту досліджень і розслідувань ринків виробничої сфери, фармацевтики та ритейлу від 26 листопада 2018 року № 126-04/7040-п,

ВСТАНОВИВ:

1. ПРЕДМЕТ РЕКОМЕНДАЦІЙ

- (1) Одним із ключових напрямів роботи Антимонопольного комітету України (далі – Комітет) протягом 2017 – 2018 років був комплексний аналіз впливу дій та рішень органів місцевого самоврядування та місцевої влади на конкуренцію на регіональних ринках роздрібної торгівлі лікарськими засобами, зокрема, під час провадження на місцях соціальних програм Уряду України, спрямованих на забезпечення доступності найнеобхідніших лікарських засобів для населення, в тому числі шляхом допуску до реалізації цих програм аптечних закладів, що здійснюють роздрібну торгівлю лікарськими засобами в регіонах.
- (2) За результатами дослідження Комітетом встановлено проблемні питання, що створюють підґрунтя для вчинення органами місцевої влади та розпорядниками бюджетних коштів дій, які вже мають або можуть мати негативний вплив на конкуренцію на регіональних ринках роздрібної торгівлі лікарськими засобами, зокрема, шляхом недопущення окремих аптечних закладів до участі в реалізації на місцях Пілотного проекту щодо запровадження державного регулювання цін на препарати інсуліну та Урядової програми «Доступні ліки», надання переваг окремим учасникам регіональних ринків роздрібної торгівлі лікарськими засобами.
- (3) Така ситуація є несприятливою для розвитку конкуренції на регіональних ринках роздрібної торгівлі лікарськими засобами, для реалізації в повному обсязі ключової мети соціальних заходів Уряду - підвищення доступності лікарських засобів, та має бути вирішена шляхом вдосконалення нормативно-правових актів, відповідно до яких реалізуються програми Уряду, що спрямовані на забезпечення населення життєво необхідними лікарськими засобами безоплатно та на пільгових умовах.

2. ОРГАНИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ, ДІЯЛЬНІСТЬ ЯКИХ КВАЛІФІКУЄТЬСЯ

- (4) Відповідно до Положення про Міністерство охорони здоров'я України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 25 березня 2015 року № 267, головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я, є Міністерство охорони здоров'я України (далі – МОЗ України).
- (5) МОЗ України, відповідно до покладених на нього завдань зокрема:
- затверджує правила виписування рецептів і вимог-замовлень на лікарські засоби та виробу медичного призначення, порядок відпуску лікарських засобів і виробів медичного призначення з аптек та їх структурних підрозділів;
 - розробляє та організовує виконання державних комплексних та цільових програм охорони здоров'я;
 - забезпечує ефективне і цільове використання бюджетних коштів, як головний розпорядник бюджетних коштів за виконання програм та здійснення централізованих заходів з охорони здоров'я тощо.
- (6) Згідно з Положенням про Міністерство фінансів України (далі – Мінфін України), затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2014 року № 375, Мінфін України є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України.
- (7) Мінфін України є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує, зокрема: формування та реалізацію державної фінансової та бюджетної політики; формування та реалізацію державної політики у сфері контролю за дотриманням бюджетного законодавства, державного внутрішнього фінансового контролю, казначейського обслуговування бюджетних коштів тощо.
- (8) Відповідно до Положення про Державну казначейську службу України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 15 квітня 2015 року № 215, Державна казначейська служба України (далі – Держказначейство) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів і який реалізує державну політику у сферах казначейського обслуговування бюджетних коштів, бухгалтерського обліку виконання бюджетів.
- (9) Основними завданнями Держказначейства є:
- 1) реалізація державної політики у сферах казначейського обслуговування бюджетних коштів, бухгалтерського обліку виконання бюджетів;
 - 2) внесення на розгляд Міністра фінансів пропозицій щодо забезпечення формування державної політики у зазначених сферах.
- (10) Держказначейство відповідно до покладених на нього завдань та в установленому законодавством порядку:
- узагальнює практику застосування законодавства з питань, що належать до його компетенції, розробляє пропозиції щодо вдосконалення законодавчих актів, актів Президента України та Кабінету Міністрів України, нормативно-правових актів міністерств та в установленому порядку подає їх Міністру фінансів;
 - розподіляє бюджетні кошти між державним бюджетом, бюджетами Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя, між місцевими бюджетами, а також між загальним та спеціальним фондами бюджету відповідно до нормативів

відрахувань, визначених бюджетним законодавством, і їх перерахування відповідно до законодавства;

- проводить відповідні розрахунки між державним та місцевими бюджетами, між місцевими бюджетами, а також між учасниками бюджетного процесу та суб'єктами господарювання;

- формує та веде єдиний реєстр розпорядників та одержувачів бюджетних коштів і базу даних мережі розпорядників та одержувачів бюджетних коштів;

- здійснює реєстрацію та облік бюджетних зобов'язань розпорядників та одержувачів бюджетних коштів;

- здійснює платежі за дорученнями розпорядників та одержувачів бюджетних коштів відповідно до законодавства, в тому числі платежі, пов'язані з виконанням зобов'язань, взятих під державні та місцеві гарантії тощо.

3. ПОВНОВАЖЕННЯ МІСЦЕВИХ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ

(11) Статтею 19 Конституції України встановлено, що органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

(12) Відповідно до статті 1 Закону України «Про місцеві державні адміністрації» виконавчу владу в областях і районах, містах Києві та Севастополі здійснюють місцеві державні адміністрації. Місцева державна адміністрація є місцевим органом виконавчої влади і входить до системи органів виконавчої влади. Місцева державна адміністрація в межах своїх повноважень здійснює виконавчу владу на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці, а також реалізує повноваження, делеговані їй відповідною радою.

(13) Відповідно до статті 2 Закону України «Про місцеві державні адміністрації», місцеві державні адміністрації в межах відповідної адміністративно-територіальної одиниці забезпечують, зокрема: виконання Конституції, законів України, актів Президента України, Кабінету Міністрів України, інших органів виконавчої влади вищого рівня; підготовку та виконання відповідних бюджетів; звіт про виконання відповідних бюджетів та програм; взаємодію з органами місцевого самоврядування; реалізацію інших наданих державою, а також делегованих відповідними радами повноважень.

(14) Відповідно до статті 13 Закону України «Про місцеві державні адміністрації» до відання місцевих державних адміністрацій у межах і формах, визначених Конституцією і законами України, належить вирішення питань, зокрема, щодо бюджету, фінансів та обліку.

(15) Згідно зі статтею 22 Закону України «Про місцеві державні адміністрації» місцева державна адміністрація реалізовує державну політику в галузі, зокрема, охорони здоров'я.

(16) Відповідно до статті 30 Закону України «Про місцеві державні адміністрації» місцеві державні адміністрації та їх голови при здійсненні своїх повноважень відповідальні перед Президентом України. Місцеві державні адміністрації та їх голови при здійсненні своїх повноважень відповідальні перед Кабінетом Міністрів України та підзвітні і підконтрольні йому. Голови обласних державних адміністрацій інформують Президента України і Кабінет Міністрів України та щорічно звітують перед ними про виконання місцевою державною адміністрацією покладених на неї повноважень, а також суспільно-політичне, соціально-економічне, екологічне та інше становище на відповідній території, вносять пропозиції з питань удосконалення чинного законодавства України і практики його реалізації, системи державного управління.

(17) Статтею 31 Закону України «Про місцеві державні адміністрації» передбачено, що місцеві

державні адміністрації при здійсненні своїх повноважень у сфері управління взаємодіють з відповідними міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади. Структурні підрозділи місцевих державних адміністрацій підзвітні та підконтрольні відповідним міністерствам, іншим центральним органам виконавчої влади.

- (18) Відповідно до статті 32 Закону України «Про місцеві державні адміністрації» при здійсненні повноважень місцеві державні адміністрації взаємодіють з іншими органами державної влади у межах Конституції та законів України.

4. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ ЛІКАРСЬКИМИ ЗАСОБАМИ. ТОВАРНІ РИНКИ, НА ЯКІ ВПЛИВАЮТЬ ДІЇ МІСЦЕВИХ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ

- (19) Реалізація (відпуск) лікарських засобів громадянам здійснюється зазвичай у роздрібній торговельній мережі – аптеках, аптечних пунктах.
- (20) Постановою Кабінету Міністрів України від 30.11.2016 № 929 затверджено Ліцензійні умови провадження господарської діяльності з виробництва лікарських засобів, оптової, роздрібної торгівлі лікарськими засобами, імпорту лікарських засобів (крім активних фармацевтичних інгредієнтів) (далі – Ліцензійні умови), якими встановлено кваліфікаційні, організаційні, технологічні та інші вимоги для провадження відповідної господарської діяльності.
- (21) Відповідно до Ліцензійних умов:
аптека – заклад охорони здоров'я, основним завданням якого є забезпечення населення, закладів охорони здоров'я, підприємств, установ та організацій лікарськими засобами;
аптечний пункт – структурний підрозділ аптеки, який створюється в лікувально-профілактичних закладах та функціонує разом з аптекою відповідно до цих Ліцензійних умов, основним завданням якого є забезпечення населення лікарськими засобами шляхом здійснення роздрібної торгівлі;
роздрібна торгівля лікарськими засобами – діяльність із придбання, зберігання та продажу готових ліків, виготовлених (вироблених) в умовах аптеки, через аптеку та її структурні підрозділи безпосередньо громадянам для особистого споживання, закладам охорони здоров'я (крім аптечних закладів), а також підприємствам, установам та організаціям без права їх подальшого перепродажу.
- (22) Ринки, на яких діють ліцензіати з роздрібної торгівлі лікарськими засобами в межах відповідної адміністративно-територіальної одиниці, є регіональними.
- (23) Ліцензійними умовами визначено вичерпний перелік вимог для провадження господарської діяльності з роздрібної торгівлі лікарськими засобами.
- (24) Дія Ліцензійних умов поширюється на всіх суб'єктів господарювання, зокрема на зареєстрованих в установленому законодавством порядку юридичних осіб незалежно від їх організаційно-правової форми та форми власності, фізичних осіб - підприємців, які провадять господарську діяльність з роздрібної торгівлі лікарськими засобами.
- (25) Усі суб'єкти господарювання, які здійснюють роздрібну торгівлю лікарськими засобами в межах відповідної адміністративно-територіальної одиниці, незалежно від форми власності, є учасниками відповідного регіонального ринку роздрібної торгівлі лікарськими засобами.
- (26) Отже, підходи органів місцевого самоврядування та місцевої виконавчої влади, що

відповідно до законодавства мають представляти інтереси територіальних громад відповідної адміністративно-територіальної одиниці, мають бути однаковими до всіх учасників регіонального ринку роздрібної торгівлі лікарськими засобами.

5. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГРОМАДЯН НАЙНЕОБХІДНИМИ ЛІКАРСЬКИМИ ЗАСОБАМИ БЕЗОПЛАТНО ТА НА ПІЛЬГОВИХ УМОВАХ

- (27) Відповідно до статті 3 Закону України «Про лікарські засоби» з метою реалізації права громадян України на охорону здоров'я держава забезпечує доступність найнеобхідніших лікарських засобів.
- (28) Це реалізується шляхом державного регулювання цін на лікарські засоби та наданням можливості отримання в аптечних закладах найнеобхідніших лікарських засобів безоплатно або з незначною доплатою за рецептом.
- (29) На теперішній час суб'єкти господарювання, що здійснюють роздрібну торгівлю лікарськими засобами, реалізують ряд запроваджених Урядом України заходів, спрямованих на забезпечення населення життєво необхідними лікарськими засобами безоплатно та на пільгових умовах:
- безоплатний та пільговий відпуск встановленого переліку лікарських засобів за рецептами лікарів у разі амбулаторного лікування окремих груп населення та за певними категоріями захворювань (відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 17 серпня 1998 року № 1303 «Про впорядкування безоплатного та пільгового відпуску лікарських засобів за рецептами лікарів у разі амбулаторного лікування окремих груп населення та за певними категоріями захворювань», із змінами (далі – постанова КМУ № 1303));
 - безоплатний або з незначною доплатою відпуск препаратів інсуліну хворим на цукровий діабет (відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 05.03.2014 № 73 «Питання реалізації пілотного проекту щодо запровадження державного регулювання цін на препарати інсуліну» (далі – постанова КМУ № 73, Пілотний проект щодо інсулінів));
 - безоплатний або з незначною доплатою відпуск лікарських засобів для лікування серцево-судинних захворювань, цукрового діабету II типу та бронхіальної астми (за урядовою програмою «Доступні ліки», постанова Кабінету Міністрів України від 09 листопада 2016 року № 863 «Про запровадження відшкодування вартості лікарських засобів», із змінами (далі – постанова КМУ № 863)).
- (30) Відповідно до постанови КМУ № 1303, з метою забезпечення раціонального використання бюджетних коштів, зокрема:
- безоплатний або пільговий відпуск лікарських засобів за рецептами лікарів у разі амбулаторного лікування провадиться групам населення та за категоріями захворювань згідно з додатками 1 і 2 до цієї постанови;
 - безоплатно і на пільгових умовах відпускаються лікарські засоби, які зареєстровані в Україні в установленому порядку та включені до галузевих стандартів у сфері охорони здоров'я;
 - відпуск лікарських засобів безоплатно і на пільгових умовах у разі амбулаторного лікування осіб провадиться аптеками за рецептами, виписаними лікарями лікувально-профілактичних закладів за місцем проживання цих осіб;
 - витрати, пов'язані з відпуском лікарських засобів безоплатно і на пільгових умовах, провадяться за рахунок асигнувань, що передбачаються державним та місцевими бюджетами на охорону здоров'я.

- (31) Постановою КМУ № 73 встановлено, зокрема, що дія пілотного проекту поширюється на препарати інсуліну, зареєстровані в Україні і внесені до Державного реєстру лікарських засобів. З 01 квітня 2016 року обіг препаратів інсуліну, зокрема відшкодування їх вартості за рахунок коштів місцевих бюджетів, здійснюється на рівні не вище затвердженої МОЗ України референтної ціни (ціни відшкодування) на лікарський засіб.
- (32) Постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 239 «Деякі питання відшкодування вартості препаратів інсуліну» затверджено Порядок відшкодування вартості препаратів інсуліну, яким визначено механізм відшкодування вартості препаратів інсуліну суб'єктам господарювання, що провадять господарську діяльність на підставі ліцензії на провадження господарської діяльності з роздрібною торгівлі лікарськими засобами, незалежно від форми власності та підпорядкування, аптечні заклади яких розташовані в межах відповідної адміністративно-територіальної одиниці.
- (33) З 01 квітня 2017 року в Україні почала впроваджуватись урядова програма «Доступні ліки». Відповідно до постанови КМУ № 863 запроваджено відшкодування вартості лікарських засобів під час амбулаторного лікування осіб, що страждають на серцево-судинні захворювання, цукровий діабет II типу, бронхіальну астму, за переліком міжнародних непатентованих назв лікарських засобів згідно з додатком до цієї постанови. Відповідно до цієї постанови, відшкодування вартості лікарських засобів здійснюється за рахунок коштів цільової субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам.
- (34) Постановою Кабінету Міністрів України від 17.03.2017 № 152 «Про забезпечення доступності лікарських засобів», із змінами, затверджено Порядок відшкодування вартості лікарських засобів та Порядок визначення розміру відшкодування вартості лікарських засобів, вартість яких підлягає відшкодуванню.
- (35) Порядок відшкодування вартості лікарських засобів визначає механізм повного або часткового відшкодування вартості лікарських засобів під час амбулаторного лікування осіб, що страждають на серцево-судинні захворювання, цукровий діабет II типу, бронхіальну астму, суб'єктам господарювання, які провадять господарську діяльність на підставі ліцензії на провадження господарської діяльності з роздрібною торгівлі лікарськими засобами, незалежно від форми власності та підпорядкування, аптечні заклади яких розташовані в межах відповідної адміністративно-територіальної одиниці.
- (36) Відповідно до Порядку відшкодування вартості лікарських засобів, для здійснення відпуску лікарських засобів, вартість яких підлягає повному або частковому відшкодуванню, суб'єкти господарювання звертаються до розпорядників бюджетних коштів із заявою про укладення договору про відшкодування вартості лікарських засобів. Розпорядники бюджетних коштів, визначені рішеннями про відповідні бюджети згідно із законодавством, формують на підставі укладених договорів перелік суб'єктів господарювання, що здійснюють відпуск лікарських засобів. Формування зазначеного переліку здійснюється без надання преференції окремим суб'єктам господарювання.
- (37) Відпуск лікарських засобів, вартість яких підлягає повному чи частковому відшкодуванню, здійснюється аптечними закладами на підставі рецептів, виписаних закладами охорони здоров'я незалежно від форми власності за місцем надання медичної допомоги пацієнту на рецептурних бланках форми № 1.
- (38) Відповідно до Порядку відшкодування вартості лікарських засобів, суб'єкт господарювання складає звіт про відпущені лікарські засоби за встановленою цим Порядком формою. Звіт подається розпорядникам бюджетних коштів, визначених рішеннями про відповідні бюджети згідно із законодавством. Відшкодування вартості

лікарських засобів у сумі, визначеній у Реєстрі лікарських засобів, вартість яких підлягає відшкодуванню, суб'єктові господарювання здійснюється за рахунок відповідної цільової субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам протягом п'яти робочих днів із дня надходження зазначеного звіту.

- (39)** Наказом Міністерства охорони здоров'я України від 25.03.2017 № 326 затверджено форму примірного договору між розпорядником коштів та суб'єктом господарювання (аптечним закладом) про відшкодування витрат, понесених у зв'язку з відпуском лікарських засобів, вартість яких повністю чи частково відшкодовується.
- Типова форма примірного договору (далі – Типовий договір) містить такі розділи: інформацію про сторони договору; предмет договору; обов'язки сторін; порядок розрахунків; відповідальність сторін; обставини непереборної сили; строк дії договору; реквізити і підписи Сторін.
- Пунктом 2.1 Типового договору визначені обов'язки розпорядника коштів. Відповідно до пункту 2.1.3 розпорядник коштів забезпечує постійний моніторинг використання коштів, отриманих з державного бюджету на виконання програми відшкодування вартості лікарських засобів для лікування серцево-судинних захворювань, цукрового діабету II типу, бронхіальної астми та за результатами моніторингу використання коштів з метою оптимізації програми відшкодування вартості лікарських засобів подає Міністерству охорони здоров'я України пропозиції щодо раціонального використання коштів, їх перерозподілу.
- Згідно з пунктом 2.1.4 Типового договору розпорядник коштів забезпечує розміщення на своєму офіційному веб-сайті інформації про обсяги та залишки коштів, отриманих з державного бюджету на виконання програми відшкодування вартості лікарських засобів для лікування серцево-судинних захворювань, цукрового діабету II типу, бронхіальної астми.
- (40)** Отже, відповідно до умов Типового договору:
- розпорядник коштів повинен мати інформацію про поточний стан наявних коштів на реалізацію урядової програми «Доступні ліки»;
 - форма/вимоги Типового договору не містять положень/розділів щодо визначення суми (ціни) договору.
- (41)** Тобто, соціальні заходи Уряду щодо підвищення рівня забезпеченості населення доступними найнеобхіднішими лікарськими засобами передбачають, що лікарі закладів охорони здоров'я виписують хворим пільгові/безкоштовні рецепти, за якими останні отримують в аптечних закладах безкоштовно або з певною доплатою необхідні їм лікарські засоби.
- (42)** Аптечні заклади, що залучені (допущені) органами місцевої влади до реалізації наведених програм і заходів та уклали договір із розпорядниками бюджетних коштів, отримують за відпущені за рецептами лікарські засоби відшкодування від розпорядника бюджетних коштів за рахунок відповідної цільової субвенції з державного місцевого бюджету за встановленою законодавством процедурою. Ці соціальні програми реалізуються в межах певних бюджетних асигнувань, які не можуть бути перевищені.
- (43)** Нормативно-правові акти, якими визначено порядок забезпечення доступності найнеобхідніших лікарських засобів для населення безоплатно або на пільгових умовах, не містять прямих норм, які б установлювали будь-які обмеження щодо залучення органами влади на місцях або розпорядниками бюджетних коштів до реалізації урядових програм нових учасників, або вимагали проведення будь-якого попереднього розподілу бюджетних коштів між учасниками.

6. ОБСТАВИНИ ЩОДО ОБМЕЖЕННЯ КОНКУРЕНЦІЇ

- (44) З початку реалізації урядових програм, спрямованих на підвищення доступності для населення життєво необхідних лікарських засобів, до Комітету надходять численні звернення суб'єктів господарювання – ліцензіатів із роздрібною торгівлю лікарськими засобами на наступні дії органів місцевої влади, розпорядників бюджетних коштів, що впливають на конкуренцію на регіональних ринках роздрібною торгівлю лікарськими засобами, а саме:
- недопущення окремих аптечних закладів до участі в реалізації на місцях Пілотного проекту щодо запровадження державного регулювання цін на препарати інсуліну та урядової програми «Доступні ліки» з підстав наявності укладеного договору з одним з учасників регіонального ринку роздрібною торгівлю лікарськими засобами (зазвичай це є комунальне підприємство) та виділенням за цим договором одночасно в момент його укладання всієї суми бюджетних коштів, що передбачена на поточний рік на реалізацію певної урядової програми у відповідній адміністративно-територіальній одиниці;
 - відсутності єдиних підходів щодо розподілу між суб'єктами господарювання, які здійснюють діяльність із роздрібною торгівлю лікарськими засобами в певній адміністративно-територіальній одиниці, сум бюджетних коштів, які виділені на відшкодування витрат, пов'язаних із відпуском лікарських засобів, вартість яких повністю або частково відшкодовується
- (45) Тобто, незважаючи на відсутність безпосередньо в нормативно-правових документах, що регулюють впровадження соціальних програм Уряду щодо лікарських засобів, будь-яких обмежень щодо можливості залучення до їх реалізації аптечних закладів, наявна в Комітеті інформація свідчить про непоодинокі випадки вчинення органами місцевої влади, розпорядниками бюджетних коштів дій, які обмежують конкуренцію на регіональних ринках роздрібною торгівлю лікарськими засобами шляхом надання переваг окремим учасникам цих ринків.
- (46) На підтвердження зазначеного наводимо окремі типові приклади антиконкурентних дій органів місцевої влади, розпорядників бюджетних коштів.

(47) Київська область, Кагарлицький район

У 2017 році із заявою про ознаки порушення законодавства про захист економічної конкуренції у діях Кагарлицької районної ради та Кагарлицької районної державної адміністрації звернулось ТОВ «АСТОРИЯ-ФАРМ» щодо недопущення товариства до участі в урядовій програмі «Доступні ліки» в Кагарлицькому районі Київської області.

У зв'язку з наявністю в діях Кагарлицької районної ради та Кагарлицької районної державної адміністрації ознак порушення законодавства про захист економічної конкуренції шляхом надання переваг Комунальному підприємству «Кагарлицька Центральна районна аптека № 9», які ставлять комунальне підприємство у привілейоване становище стосовно конкурентів на регіональному ринку роздрібною торгівлю лікарськими засобами, Комітет у межах повноважень надав Кагарлицькій районній раді та Кагарлицькій районній державній адміністрації обов'язкові для розгляду рекомендації від 07 грудня 2017 року № 29-рк про усунення причин виникнення порушень законодавства про захист економічної конкуренції і умов, що їм сприяють.

Комітет рекомендував забезпечити рівні умови участі в урядовій програмі «Доступні ліки» для всіх суб'єктів господарювання, що здійснюють роздрібну торгівлю лікарськими засобами в Кагарлицькому районі Київської області.

Але, на 2018 рік ситуація в Кагарлицькому районі Київської області щодо реалізації урядової програми «Доступні ліки» залишається незмінною. До участі в цій програмі знову ж, як і в 2017 році, допущено лише Комунальне підприємство «Кагарлицька Центральна районна аптека № 9», а ТОВ «АСТОРИЯ-ФАРМ», яке звернулось із

відповідними листами щодо участі у програмі у 2018 році до Кагарлицької районної ради, Кагарлицької районної державної адміністрації та Комунального закладу «ЦПМСД Кагарлицького району», було відмовлено.

Підставою для відмови у приєднанні ТОВ «АСТОРИЯ-ФАРМ» до урядової програми «Доступні ліки» у Кагарлицькому районі Київської області у 2018 році, за твердженням Кагарлицької районної ради (лист від 26.03.2018 № 057) та Кагарлицької районної державної адміністрації (лист від 27.03.2018 № 01021-686), було таке: «02.02.2018 був укладений Договір № 14 із Комунальним підприємством «Кагарлицька Центральна районна аптека № 9» на відпуск лікарських засобів Урядовій програмі «Доступні ліки» на суму - 726,8 тис. грн. на термін до 31.12.2018. На сьогоднішній день відсутні кошти на укладення договору з ТОВ «АСТОРИЯ- ФАРМ» та іншими суб'єктів господарювання».

Отже, Кагарлицька районна рада та Кагарлицька районна державна адміністрації на теперішній час продовжують вчиняти дії, що обмежують конкуренцію на регіональному ринку роздрібною торгівлі лікарськими засобами в Кагарлицькому районі Київської області.

З метою з'ясування проблемних питань залучення до реалізації урядової програми «Доступні ліки» у Кагарлицькому районі Київської області аптечних закладів, Комітет листом від 18.04.2018 № 126-29.2/04-4757 звернувся до Департаменту охорони здоров'я Київської обласної державної адміністрації.

У відповідь на звернення Комітету Департамент охорони здоров'я Київської обласної державної адміністрації зазначив (лист від 10.05.2018 № 26-36-03.01/2097, вх. Комітету № 5-126/7801 від 05.07.2018), зокрема:

«Цільова субвенція надходить до Київської області щомісячно на рахунки Департаменту фінансів КОДА та фінансується згідно розподілу. Перерозподіл коштів між аптеками здійснюється шляхом підписання додаткової угоди до договору на відшкодування на зменшення суми договору по одній аптеці та підписання договору з іншою аптекою».

Враховуючи наведене та посилаючись на інформацію, надану Департаментом охорони здоров'я Київської обласної державної адміністрації, Комітет звернувся листом від 02.08.2018 № 126-29.2/04-9810 до Кагарлицької районної державної адміністрації, вказуючи на можливість вирішення питання допущення до реалізації урядової програми «Доступні ліки» інших, ніж комунальна аптека, суб'єктів господарювання.

У відповідь на вимогу Комітету Кагарлицька районна державна адміністрація (лист від 15.08.2018 № 01-19-1826, вх. Комітету № 5-01/10444 від 31.08.2018) зазначила, зокрема:

«Скарг до Кагарлицької РДА щодо відпуску лікарських засобів населенню за Урядовою програмою «Доступні ліки» в Кагарлицькому районі не надходило, тому питання про внесення змін до існуючого Договору про відшкодування витрат, понесених у зв'язку з відпуском лікарських засобів, вартість яких повністю чи частково відшкодовується вирішується сторонами Договору, тобто між КНП «ЦПМСД Кагарлицького району» та КП «Кагарлицька ЦРА «№ 9». Кагарлицька РДА не може втручатися в господарську діяльність юридичних осіб».

Тобто, Кагарлицька районна державна адміністрація, посилаючись на наявні господарські відносини, наголошує про неможливість залучення до реалізації урядової програми «Доступні ліки» у Кагарлицькому районі Київської області інших, ніж комунальна аптека, суб'єктів господарювання.

(48) Київська область, Богуславський район

Слід зазначити, що аналогічна ситуація мала місце в Богуславському районі Київської області. До участі в реалізації урядової програми «Доступні ліки» у Богуславському районі Київської області у 2017 році було допущено лише комунальне підприємство «Аптека при Богуславській центральній районній лікарні».

Богуславською районною державною адміністрацією Київської області було прийнято

розпорядження від 27 квітня 2017 року № 211 «Про організацію у 2017 році відпуску лікарських засобів за рахунок субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на відшкодування вартості лікарських засобів для лікування окремих захворювань», яким надано переваги «Аптеці при Богуславській центральній районній лікарні» щодо участі в урядовій програмі «Доступні ліки» у Богуславському районі Київської області, внаслідок чого іншим аптечним закладам було створено несприятливі умови діяльності порівняно з конкурентом, яким є «Аптека при Богуславській центральній районній лікарні».

Оскільки дії Богуславської районної державної адміністрації містили ознаки порушення законодавства про захист економічної конкуренції у вигляді надання окремим суб'єктам господарювання переваг, які ставлять їх у привілейоване становище стосовно конкурентів на регіональному ринку роздрібною торгівлі лікарськими засобами, зокрема під час реалізації урядової програми «Доступні ліки», Комітет з метою усунення причин виникнення порушень законодавства про захист економічної конкуренції і умов, що їм сприяють, надав Богуславській районній державній адміністрації обов'язкові для розгляду рекомендації від 22.02.2018 № 2-рк, якими рекомендував: «Забезпечити з 2018 року рівні умови участі в Урядовій програмі «Доступні ліки» для всіх суб'єктів господарювання, що здійснюють роздрібну торгівлю лікарськими засобами в Богуславському районі Київської області».

Рекомендації Комітету від 22.02.2018 № 2-рк Богуславською районною державною адміністрацією були виконані.

(49) Сумська область

До Комітету із заявою про ознаки порушення законодавства про захист економічної конкуренції у діях розпорядників бюджетних коштів у Сумській області звернулось ТОВ фірма «Стара аптека».

Товариство скаржилось на непропорційний (нерівномірний) розподіл бюджетних коштів розпорядниками бюджетних коштів:

- Комунальним закладом «Сумський районний центр первинної медико-санітарної допомоги» під час укладання договорів на 2017 рік про відшкодування видатків щодо пільгового медикаментозного забезпечення населення Сумського району;

- Відділом охорони здоров'я Сумської міської ради під час укладення на 2018 рік договорів з аптечними закладами на відшкодування витрат, понесених у зв'язку з відпуском лікарських засобів, вартість яких повністю або частково відшкодовується за урядовою програмою «Доступні ліки».

Дії розпорядників бюджетних коштів у Сумській області призвели до надання переваг тим учасникам регіональних ринків лікарських засобів, яким було виділено більшу, порівняно з іншими учасниками ринку, суму коштів на відшкодування вартості реалізованих лікарських засобів, які за фактом, ще не були реалізовані.

У своїх поясненнях на вимогу органів Комітету щодо наведених дій, крім іншого, розпорядники бюджетних коштів мотивують свої дії необхідністю «ефективного і результативного управління бюджетними коштами... досягнення результатів відповідно до встановленої мети, завдань, планів і вимог щодо діяльності бюджетної установи»

(50) Дніпропетровська область

Аналогічна ситуація відбувається і в Дніпропетровській області. Так, до Комітету надійшли заяви ТОВ «Медична компанія «ІРІС» і ТОВ «Регіональна аптечна мережа РУАН», які здійснюють діяльність із роздрібною торгівлі лікарськими засобами в м. Апостолове Дніпропетровської області.

У лютому 2018 року зазначені товариства уклали договір про відшкодування витрат, понесених у зв'язку з відпуском лікарських засобів, вартість яких повністю чи частково відшкодовується за програмою «Доступні ліки», з Комунальним закладом «Апостолівський центр первинної медико-санітарної допомоги Апостолівської міської ради Дніпропетровської області» (розпорядник бюджетних коштів), а в травні 2018 року товариства отримали від розпорядника бюджетних коштів установлений

ним помісячний план використання коштів за реімбурсацією, згідно з яким ТОВ «РАМ РУАН» і ТОВ «МК «ІРІС» за місяць можуть відпускати лікарських засобів на суму, яка була значно меншою, ніж в інших суб'єктах, що здійснюють роздрібну торгівлю лікарськими засобами (зокрема в Обласного комунального підприємства «Фармація»).

Тобто, розпорядник бюджетних коштів у місті Апостолове Дніпропетровської області на власний розсуд розподілив бюджетні кошти між учасниками регіонального ринку роздрібною торгівлі лікарськими засобами у місті Апостолове, тим самим надавши переваги окремим з учасників та створив для них більш привілейовані умови для здійснення господарської діяльності порівняно з іншими, зокрема, під час реалізації лікарських засобів за програмою «Доступні ліки» у місті Апостолове Дніпропетровської області.

(51) Схожа ситуація склалася і в Полтавській області

Так, за інформацією ТОВ «ЄВРАЗІЯ» (лист до Комітету від 08.06.2017 № 158): «В 2017 році ТОВ «Євразія» мало намір розпочати роботу за державною програмою «Доступні ліки». До КЗ «Котелевський центр первинної медико-санітарної допомоги» та КЗ «Центр первинної медико-санітарної допомоги у Глобинському районі» товариством були подані заявки на укладення відповідних договорів, проте обидва заклади відмовили нам в зв'язку з тим, що кошти виділені на дану програму були розподілені між аптеками, які в першу чергу подали заявки».

Також, за інформацією ТОВ «ЮНСОН» (лист до Комітету від 14.06.2017 № 86): «Починаючи з 1994 року по перший квартал 2014 року товариство здійснювало відпуск лікарських засобів за пільговими рецептами, виписаними закладами охорони здоров'я міста Полтави, співробітництво припинилося з того часу, як центри медико-санітарної допомоги почали укладати договори на відпуск лікарських засобів по пільговим рецептам виключно з аптечними закладами комунальної власності. В 2017 році ТОВ «ЮНСОН» співпрацює по програмі «Доступні ліки» з одним розпорядником бюджетних коштів – КЗ Гадяцьким Центром первинної медико-санітарної допомоги. ТОВ «ЮНСОН» має фінансові та матеріально-технічні можливості забезпечення виконання соціальних програм державного та обласного рівнів. В квітні-травні 2017 року ТОВ «ЮНСОН» направило шість листів та шість заяв до КЗ Центрів первинної медико-санітарної допомоги на участь у програмі «Доступні ліки». Отримано три відповіді з відмовами та одна відповідь про прийняття пропозиції. Два розпорядники бюджетних коштів відповіді не надали».

(52) Отже, згідно з наявними в Комітеті матеріалами досліджень, дії органів місцевої влади, що спрямовані на:

- недопущення до участі в реалізації урядових програм окремих аптечних закладів;
- нерівномірний та вибірковий розподіл бюджетних коштів на відшкодування витрат з відпуску лікарських засобів за пільговими/безкоштовними рецептами між суб'єктами господарювання (аптечними закладами),

відбуваються саме на етапі укладання розпорядниками бюджетних коштів договорів про відшкодування витрат з аптечними закладами, має системний характер та поширюється на більшість регіонів України.

(53) Як свідчать пояснення органів місцевої влади, розпорядників місцевих бюджетів, однією з підстав здійснення таких дій є необхідність, відповідно до Порядку, на момент укладання Договору про відшкодування витрат зазначати конкретну суму коштів у Договорі. Розпорядники коштів місцевих бюджетів повідомляють, що Державна казначейська служба України в особі структурних підрозділів на місцях висуває обов'язковою умовою Договорів про відшкодування зазначення суми договору (заздалегідь виділеної кожному аптечному закладу суми на відшкодування витрат, які будуть понесені протягом року під час відпуску лікарських засобів, вартість яких повністю або частково відшкодовується державою).

- (54) Так, у відповідь на звернення органів Комітету (лист від 07.06.2018 № 9-08/503-9385) Державна казначейська служба України зазначила, зокрема, таке:
«Казначейство та його територіальні органи, відповідно до вимог Бюджетного кодексу України, здійснюють реєстрацію та облік бюджетних зобов'язань розпорядників бюджетних коштів. Порядок реєстрації та обліку бюджетних зобов'язань розпорядників бюджетних коштів та одержувачів бюджетних коштів в органах Казначейства, затверджений наказом Міністерства фінансів України від 02.03.2012 № 309 та зареєстрований у Міністерстві юстиції України 20.03.2012 за № 419/20732 (далі - Порядок № 309). Відповідно до пункту 2.2 Порядку № 309 розпорядники бюджетних коштів подають до відповідного органу Казначейства реєстр бюджетних зобов'язань розпорядників (одержувачів) бюджетних коштів і оригінали документів або їх копії, засвідчені в установленому порядку, що підтверджують факт узяття бюджетного зобов'язання. Органи Казначейства при реєстрації бюджетних зобов'язань розпорядників бюджетних коштів здійснюють їх перевірку на наявність та відповідність бюджетним асигнуванням, встановленим кошторисами, що передбачено статтею 48 Бюджетного кодексу України.
Документами, що підтверджують факт узяття бюджетного зобов'язання для відшкодування витрат з безкоштовного відпуску ліків, відповідно до Порядку відшкодування вартості лікарських засобів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17.03.2017 № 152, є договори, укладені суб'єктами господарювання, які здійснюють відпуск лікарських засобів, вартість яких підлягає повному або частковому відшкодуванню, з розпорядниками бюджетних коштів, та звіти про відпущені лікарські засоби.
При укладанні господарського договору сторони зобов'язані погодити предмет, ціну та строк дії договору, які є істотними умовами договору, що встановлено пунктом 3 статті 180 Господарського кодексу України.
Окремих вказівок або інструктивних листів щодо зазначення суми у договорах про відшкодування вартості лікарських засобів Казначейством не надавалось.
- (55) Разом з цим, відповідно до Додатку 1 Порядку, Реєстр бюджетних зобов'язань розпорядників (одержувачів) бюджетних коштів містить, зокрема, дані бюджетних зобов'язань, до яких відноситься сума договору про відшкодування. Згідно з Порядком заповнення Реєстру бюджетних зобов'язань розпорядників (одержувачів) бюджетних коштів: «У графі «Дані бюджетного зобов'язання: сума» проставляється сума бюджетного зобов'язання. Заповнюється розпорядниками бюджетних коштів, якщо сума зазначена в договорі, за відсутності – сума проставляється розрахункова».
- (56) Отже, виходячи з наведеного, на практиці існує механізм, який дозволяє розпорядникам бюджетних коштів не вносити в договір про відшкодування витрат точної, визначеної безпосередньо розпорядником бюджетних коштів, суми для кожного суб'єкта господарювання.
- (57) За інформацією ТОВ «Асторія-Фарм», у Рокитнянському, Яготинському, Білоцерківському, Васильківському районах Київської області, у разі бажання приєднатися до урядової програми «Доступні ліки», суб'єкти господарювання (аптечні заклади) звертаються до розпорядників бюджетних коштів та укладають договір про відшкодування витрат, понесених у зв'язку з відпуском лікарських засобів. Надалі розпорядник бюджетних коштів повідомляє Департаменти охорони здоров'я про залучення до урядової програми «Доступні ліки» нових учасників, а Департаменти охорони здоров'я здійснюють відповідні корегування виділених бюджетних коштів між учасниками відповідно до фактичних обсягів реалізації лікарських засобів, що підлягають відшкодуванню.

- (58) Для можливості напрацювання шляхів вирішення зазначених проблемних питань щодо усунення штучно створених бар'єрів для розвитку конкуренції на регіональних ринках роздрібної торгівлі лікарськими засобами під час реалізації на місцях урядових програм, спрямованих на забезпечення населення доступними та необхідними лікарськими засобами, Комітетом було направлено лист від 12.09.2018 № 126-29/04-11782 до Мінфіну України щодо надання інформації.

У відповідь на звернення Комітету, Мінфін України листом від 05.10.2018 № 070550-12-5/26019 (вх. Комітету № 6-04/12170 від 09.10.2018) зазначив, зокрема, що:

- головним розпорядником коштів за бюджетною програмою КПКВК 2311460 «Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на відшкодування вартості лікарських засобів для лікування окремих захворювань» є МОЗ України;

- Мінфін України не надавав роз'яснень, інструктивних листів до Державної казначейської служби України, державних адміністрацій, розпорядників бюджетних коштів (на місцях) щодо підходів визначення в договорах про відшкодування витрат вартості відпущених лікарських засобів, типова форма яких передбачена Порядком відшкодування лікарських засобів, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України № 152, та типова форма якого затверджена наказом МОЗ України від 25.03.2017 № 326.

При цьому Мінфін України утримався від надання відповідей на конкретні запитання Комітету та повідомив про надсилання листа Комітету від 12.09.2018 № 126-29/04-11782 за належністю до МОЗ України.

На 30.11.2018 реакція від МОЗ України відсутня.

- (59) На думку Комітету, зазначення суми в договорах про відшкодування витрат, на момент їх укладання, сприяє наданню переваг у конкуренції окремим суб'єктам господарювання, що здійснюють роздрібну торгівлю лікарськими засобами в певній адміністративно-територіальній одиниці, оскільки призводить до того, що розпорядники бюджетних коштів мають можливість на власний розсуд надавати переваги окремим аптечним закладам – обрати заклади, яким виділити, та передбачати в договорах про відшкодування витрат значно більші суми, решті – незначні, а деяких зовсім не допустити до участі в урядових програмах. Така ситуація одночасно негативно впливає на конкуренцію між аптечними закладами, призводить до недопущення, усунення, обмеження чи спотворення конкуренції на регіональних ринках роздрібної торгівлі лікарськими засобами.
- (60) Разом із цим Комітет вважає, що в умовах дієвої конкуренції пільгова категорія населення має самостійно (виходячи з місця розташування, власних уподобань та інших підстав) обирати аптечний заклад (серед визначених розпорядником бюджетних коштів) для отримання лікарських засобів за рецептом (пільговим чи безкоштовним), а аптечний заклад, вже після того, як лікарські засоби були відпущені, надавати звіти (реєстри) про відпущені лікарські засоби розпоряднику бюджетних коштів для компенсації фактично понесених витрат.
- (61) Тобто, аптечному закладу має бути відшкодовано лише ту суму, на яку фактично відпущено лікарські засоби на пільгових чи безкоштовних умовах (враховуючи особливості функціонування системи забезпечення певної категорії населення при амбулаторному лікуванні лікарськими засобами).
- (62) Відповідно до статті 22 Бюджетного кодексу України, для здійснення програм та заходів, які реалізуються за рахунок коштів бюджету, бюджетні асигнування надаються розпорядникам бюджетних коштів. За обсягом наданих прав розпорядники бюджетних коштів поділяються на головних розпорядників бюджетних коштів та розпорядників бюджетних коштів нижчого рівня. Цією ж статтею передбачено, що головними розпорядниками бюджетних коштів за бюджетними призначеннями, визначеними іншими рішеннями про місцеві бюджети,

можуть бути виключно:

- місцеві державні адміністрації, виконавчі органи та апарати місцевих рад (секретаріат Київської міської ради), структурні підрозділи місцевих державних адміністрацій, виконавчих органів місцевих рад в особі їх керівників. Якщо згідно із законом місцевою радою не створено виконавчий орган, функції головного розпорядника коштів відповідного місцевого бюджету виконує голова такої місцевої ради.

- (63) Відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення законодавства з питань діяльності закладів охорони здоров'я» в умовах медичної реформи триває процес зміни організаційно-правової форми закладів охорони здоров'я. Так, комунальні заклади охорони здоров'я – бюджетні установи реорганізуються в комунальні некомерційні підприємства. Оскільки комунальні некомерційні підприємства не є бюджетними установами, вони не мають статусу розпорядників бюджетних коштів. Відповідно функції головних розпорядників коштів відповідного місцевого бюджету може виконувати згідно зі статтею 22 Бюджетного кодексу України голови таких місцевих рад.
- (64) За таких обставин, занепокоєння Комітету викликає той факт, що розпорядником бюджетних коштів на місцевому рівні можуть вчинятися антиконкурентні дії щодо надання комунальним аптекам, засновниками яких є обласні/районні/місцеві та інші ради, пільг чи переваг у вигляді пріоритетного розподілу бюджетних коштів.
- (65) Комітет припускає, що не розпорядник бюджетних коштів на етапі укладання договорів про відшкодування витрат має визначати, який аптечний заклад відпускатиме більше лікарських засобів за пільговими/безкоштовними рецептами та, отже, отримати більший дохід за рахунок відшкодування вартості таких лікарських засобів за бюджетні кошти, а кінцеві споживачі на підставі власних пріоритетів, які базуються на якості обслуговування, цінової пропозиції аптечних закладів, зручності, пішохідної доступності тощо, мають обирати аптечний заклад, де купувати необхідні лікарські засоби за пільговими/безкоштовними рецептами.

6. КВАЛІФІКАЦІЯ ДІЙ МОЗ УКРАЇНИ ТА МІНФІНУ УКРАЇНИ

- (66) Відповідно до частини другої статті 4 Закону України «Про захист економічної конкуренції», зокрема, органи влади зобов'язані сприяти розвитку конкуренції та не вчиняти будь-яких неправомірних дій, які можуть мати негативний вплив на конкуренцію.
- (67) Відповідно до частини п'ятої статті 4 Закону України «Про захист економічної конкуренції», зокрема, органи влади зобов'язані сприяти Антимонопольному комітету України у здійсненні його повноважень у сфері підтримки й захисту економічної конкуренції, обмеження монополізму та контролю за додержанням законодавства про захист економічної конкуренції.
- (68) Відсутність стандартних, однакових по всій території України підходів щодо способу внесення в Договори про відшкодування витрат між розпорядниками бюджетних коштів та аптечними закладами суми договору, яка має відображати реальний стан щодо обсягів фактично відпущених лікарських засобів, створює підґрунтя для вчинення органами місцевого самоврядування, їх виконавчими органами системних та тривалих порушень законодавства про захист економічної конкуренції у вигляді надання окремим суб'єктам господарювання пільг чи інших переваг, які ставлять їх у привілейоване становище стосовно конкурентів, що призводить або може призвести до недопущення, усунення, обмеження чи спотворення конкуренції на регіональних ринках роздрібної торгівлі лікарськими засобами.

(69) Оскільки в Комітеті відсутні повноваження щодо встановлення державних підходів стосовно бюджетної політики у сфері охорони здоров'я, з метою здійснення заходів, спрямованих на розвиток конкуренції, запобігання порушенням законодавства про захист економічної конкуренції та умов, що їм сприяють, керуючись частиною першою статті 7 Закону України «Про Антимонопольний комітет України», Антимонопольний комітет України надає Міністерству охорони здоров'я України, Міністерству фінансів України та Державній казначейській службі України такі обов'язкові для розгляду в межах повноважень кожного

РЕКОМЕНДАЦІЇ:

З метою забезпечення та підтримки конкурентного середовища на регіональних ринках роздрібною торгівлі лікарськими засобами під час реалізації на місцях запроваджених Урядом України заходів, спрямованих на забезпечення населення життєво необхідними лікарськими засобами безоплатно або на пільгових умовах, які передбачають необхідність укладення договору розпорядника бюджетних коштів із суб'єктом господарювання про відшкодування вартості відпущених лікарських засобів, ужити заходів щодо:

1) запровадження єдиного механізму/алгоритму розподілу сум бюджетних коштів, що виділені на відшкодування витрат, пов'язаних із відпуском лікарських засобів, вартість яких повністю або частково відшкодовується, та який не буде призводити до надання розпорядниками бюджетних коштів переваг окремим суб'єктами господарювання, що здійснюють роздрібну торгівлю лікарськими засобами в певній адміністративно-територіальній одиниці;

2) встановлення імперативної норми, що під сумою договору відшкодування розуміється саме сума коштів за фактично реалізовані лікарські засоби за пільговими рецептами або безоплатно, відповідно до наданих суб'єктами господарювання розпорядникам бюджетних коштів щомісячних звітів.

Рекомендації Антимонопольного комітету України підлягають обов'язковому розгляду органами чи особами, яким вони надані.

Про результати розгляду цих рекомендацій повідомити Антимонопольний комітет України протягом 45 днів з дня їх отримання.

Голова Комітету

Ю. ТЕРЕНТЬЄВ